

*de NHM
in Amsterdam*

NEDERLANDSCHE
HANDELSMAATSCHAPPIJ

Na het vertrek van de Fransen in 1813 en de installatie van Willem Frederik VI (1772-1843; zoon van stadhouder Willem V) als soeverein vorst der Nederlanden stortte de aanstaande koning zich op het herstel van de economie. Niet voor niets zou hij de geschiedenis ingaan als de koopman-koning. Het koningschap zou pas in 1815 effectief worden, als koning Willem I van het Koninkrijk der Nederlanden. Willem I had een visioen van een eigentijdse variant van de VOC en dat is aardig gelukt in de zin van een geheel op zichzelf staand bedrijf dat in Nederlands Indië zijn gang ging zonder dat de politiek in Den Haag veel invloed wist uit te oefenen. Dat Koninkrijk

der Nederlanden was inclusief België en Luxemburg, zoals de geallieerden hadden besloten. In 1816 liep het Britse tussenbestuur op Java ten einde en in 1824 werd Nederland weer in het volledig bezit gesteld van de voormalige kolonie Nederlands Indië, zeer tegen de zin van Thomas Stamford Raffles die de kolonie voor de Britten had uitgebouwd tot een winstgevend gewest. Hij verdween van het toneel en gouverneur-generaal Godert baron Van der Capellen maakte zijn opwachting.

Op 29 maart 1824 werd bij Koninklijk Besluit de oprichting van de Nederlandsche Handel-Maatschappij geëffectueerd. Het kapitaal werd gesteld op f24 miljoen, waarvan de helft volgestort. Willem Gerrit Jhr. van de Poll werd de eerste president, geen koopman maar werkzaam in de Raad van Koophandel en Koloniën. De doelstelling was de bevordering van handel, scheepvaart, scheepsbouw, visserij, landbouw, fabrieken en trafieken in de Nederlanden. Dat Nederlands Indië de winsten moest opleveren om dit alles te kunnen financieren was op dat moment alleen de ingewijden nog duidelijk. Daartoe moest de NHM zorgen voor de hoogste opbrengst van de producten die naar Nederland verscheept werden. De oplossing was totale alleenheerschappij over de gehele handel met de Oost.

De aandelenemissie werd een groot succes, mede door de buitenlandse belangstelling voor deze onderneming. De inschrijving overtrof de stoutste verwachting. Binnen 24 uur werd voor bijna f70 miljoen ingetekend, de koning met f4 miljoen voorop. De helft kwam overigens voor rekening voor Amsterdamse bedrijven of inwoners.

- ▲ Willem Gerrit van de Poll, de eerste president van de NHM
- ◀ Koning Willem I, de koopman-koning die er alles aan deed om de Nederlandse economie weer te laten floreren

Er waren ook kritische geluiden te horen. Het werkterrein was wel erg ruim genomen.

Voor al de poging de handel op China nieuw leven in te blazen of – nog riskanter – de handel op Zuid-Amerika aan te zwingelen. Beide terreinen werden toereikend bediend door o.a. de Verenigde Staten en Groot-Brittannië en Nederland had met de

laatste sinds de overdracht van de kolonie in 1816 een overeenkomst om ze niet in het vaarwater te zitten.

Het was echter niet de bedoeling om alleen op de koloniale producten te leunen. Er werden inderdaad kantoren en agentschappen geopend in Midden- en Zuid-Amerika en men probeerde zich een positie in de Levanthandel te verschaffen. In de eerste decennia werden daarop grote verliezen geleden zodat uiteindelijk toch alleen de eigen koloniën in de Oost en West overbleven. Het kantelpunt kwam in 1827 toen koning Willem I bepaalde dat de NHM het monopolie kreeg bij de handel in opium. Ook voor de overige producten uit Nederlands Indië kreeg de NHM het monopolie, inclusief de verkoop in het vaderland. Behalve die handel zette de NHM ook in op verkopen in commissie en als financier van veelbelovende ondernemingen. Tenslotte werd een assurantie-poot opgezet om als verzekeraar op te kunnen treden.

- ▲ Een bewerking van het NHM-logo met aan de boom vele loten, plaatsen en gebieden waar de maatschappij werkzaam was, of liever: wilde zijn
- Johannes van den Bosch, oud-militair en uitgekozen om in Nederlands Indië de productiviteit te verbeteren, wat bekend zou worden als het Cultuurstelsel

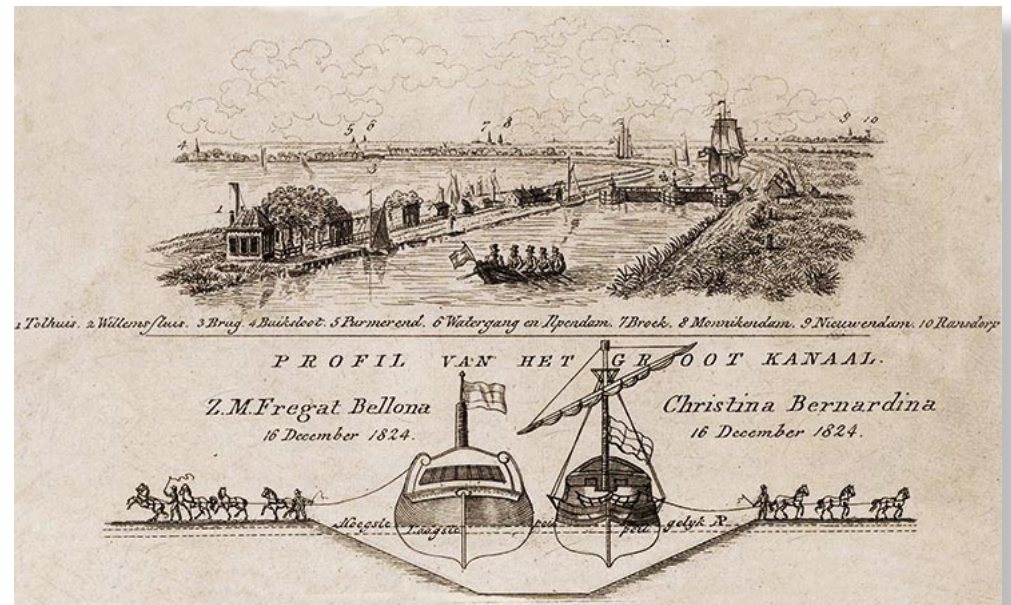
De eerste jaren waren problematisch voor de NHM. De directie was dermate eigenzinnig bezig dat de koning ontstemd raakte en op eigen houtje de statuten aanpaste waardoor de directie minder ruimte kreeg om te handelen. Van de Poll trad terug, enerzijds omdat hij zich niets in de weg liet stellen, anderzijds omdat hij ervaren had dat hij niet voldoende skills in huis had voor deze functie. Zijn opvolger werd Gerrit graaf Schimmelpenninck, een nog jong maar doortastend directielid, zoals hij in de tijd dat hij bij de NHM werkzaam was, had getoond. Schimmelpenninck maakte een einde aan de activiteiten in Zuid-Amerika en West-Indië. Ook het eigenmachtig optreden van lagere directeuren die activiteiten hadden ontwikkeld zonder overleg met andere sectoren van het bedrijf werd onmogelijk gemaakt. Na enkele jaren bleven alleen de koloniën over. Hooguit thee uit China en opium uit het Midden-Oosten bleven behouden.

Een voltreffer was de benoeming begin 1830 van Johannes graaf van den Bosch tot gouverneur-generaal van Nederlands Indië. Van den Bosch kreeg een opdracht mee: de productie in de kolonie te verhogen en het accent te verleggen op profijtelijke producten. Dat was deze oud-militair toevertrouwd. Hij ontwikkelde een systeem van gedwongen cultures op een-vijfde van ieders landbouwgrond, het zogenaamde

Cultuurstelsel. Niemand ontkwam aan deze dwang, blanke planters noch inlanders. Nieuwe producten werden verplicht gesteld, zoals koffie, en lucratievere producten als indigo en tabak. De taak van de NHM werd het de producten te verscheppen en te verhandelen, precies als de VOC in het verleden had gedaan.

Het thuisland ging er goed van; vooral de handel in tabak maakte Nederland tot spil in de Europese tabakshandel. Met deze lucratieve handel floreerde ook de NHM. De winsten deden Nederland de ernstige crisis door de afscheiding van België overleven. Veel van de investeringen waren op last van koning Willem I naar België gevloeid maar konden na 1830 als verloren beschouwd worden. Hij had de Algemeene Maatschappij ter begunstiging der Volksvlijt op-

gericht, later Société Générale de Belgique geworden.

De koning was niet alleen koopman-koning maar ook kanalen-koning en de aanleg van kanalen van de Waalse industrie naar de zeehavens hadden vermogens opgeëist. Hij bewerkstelligde dat f20 miljoen aan domeinen in de maatschappij ingebracht werden en nam, na een mislukte publiekelijke aandelenemissie die maar f3 miljoen opbracht, zelf voor f13 miljoen aan aandelen. Door de afscheiding van België uit het Koninkrijk der Nederlanden hebben wij er nooit iets van teruggezien.

De opeenvolgende presidenten van de NHM hadden hun sporen in verschillende disciplines verdiend. Aanvankelijk kwam er met Van

- ▲ Het Noord-Hollands Kanaal kwam er door koning Willem I, maar niet nadat de deskundigen hem een directe doorsteek naar de Noordzee uit het hoofd hadden gepraat; de geringe capaciteit hinderde de groei van het scheepsvolume
- ◀ De tabaksveiling in Frascati en de omringende kantoren van tabaksfirma's namen een groot deel van de Nes over

de Poll een militair aan het roer, later afgewisseld met kooplieden die weer werden opgevolgd door juristen en die weer door bankiers. Opvallend is het aantal door de wol geverfde politici onder hen, vooral bruikbaar – want gehoorzaam – voor de koning. Elk van hen zette zich op z'n eigen terrein in voor verbetering van de positie van het bedrijf en de kolonie. Grootaandeelhouder Willem I hield de vinger aan de pols en zette zich in voor het soepel laten functioneren van de monopolist NHM, zolang hij maar mocht meebeslissen over de verdeling van de winsten om die naar grote infrastructurele projecten te dirigeren. Het Groot Noord-Hollandskanaal zou er zonder zijn ingrijpen bijvoorbeeld niet gekomen zijn.

- ▲ Het eerste kantoor van de NHM in Batavia, later de Factorij
- Het derde hoofdkantoor van de NHM in Batavia

Werkterrein

Vanaf dag één was het de bedoeling geweest dat de NHM als financier zou optreden voor ondernemingen of transacties die de winst zouden vergroten. Dat plan sneuvelde aanvankelijk maar stak later toch weer de kop op en werd uiteindelijk zelfs de *core business* van de NHM als grootste aandeelhouder van de Algemene Bank Nederland (ABN). Noodgedwongen beperkte men zich in het begin tot de handel in koloniale waren, maar via een omweg kreeg de koning toch z'n zin. In Twente werd met financiële ondersteuning van de NHM een textielnijverheid ontwikkeld die zich o.m. toeleverde op katoentjes met motieven zoals in Nederlands Indië populair waren. Nederland volgde hierin Engeland die dit met succes in India had

gepresteerd. Dat was het einde van de lokale nijverheid in de Oost, maar niemand die daar om maalde. Zo werd meteen het probleem van lege heenreizen van de schepen deels opgelost.

Schepen en scheepsbouw

Bij de oprichting van de NHM werd bepaald dat de maatschappij alleen van Nederlandse schepen gebruik mocht maken, ze niet zelf zou aanschaffen maar steeds huren. Daardoor zou de branche financieel floreren en dat ook doorgeven aan scheepsbouw en scheeps-onderhoud. Willem I noemde dat de hefboomwerking die het hele land ten goede zou komen. Nederland had echter een handicap: de weg naar zee vanaf de handelscentra. Waar internationaal de capaciteit van schepen toenam moest Nederland die beperken omdat de vaarwegen naar zee grote schepen niet mogelijk maakten. Nederland had tot de opening van het Noordzeekanaal en de Nieuwe

Waterweg een vloot opgebouwd die niet kon concurreren met de internationale. Alleen dankzij het NHM-monopolie kon de vracht op Nederland blijven bestaan. Dit alles was de reden waarom een groot deel van de zeeschepen benden de 1000 ton maten, de maximale tonnage die gebruik kon maken van het Noord-Hollands Kanaal.

Winstverdeling

Bij de oprichting was het Amortisatie-Syndicaat opgericht dat met een eigen vermogen van f200 miljoen het reilen en zeilen van de NHM moest bekostigen maar vooral het functioneren van de vestiging in Nederlands Indië. Dat bedrag werd door Den Haag gedwongen ter beschikking gesteld. De Haagse regering werd – zonder suc-

- ▲ De rede van Batavia
- ◀ Door het limiet van het Noord-Hollands Kanaal bleef tot de opening van het Noordzeekanaal de NHM-vloot uit dit soort kleine zeeschepen bestaan

In Batavia kwam een groot kantoor. Nog meer kantoren werden geopend in achtereenvolgens Soerabaja, Semerang, Medan, Bandoeng, Penang, Singapore, Rangoon, Kobe, Hongkong, Sjanghai, Calcutta, Bombay en tenslotte Suriname. Het kantoor in Batavia werd twee keer herbouwd en de laatste versie staat nog in Djakarta. In Nederland werden de kantoren in Den Haag en Rotterdam herbouwd.

In Nederland financierde de NHM industrieën zoals de Twentse en Brabantse textielindustrie. In 1936 nam de NHM de Gelderse Credietvereniging over en begon het bankieren pas echt goed op gang te komen. Overal in het land werden nu filialen opgericht. Door de Tweede Wereldoorlog en daarna in 1949 het verlies van de kolonie bleef alleen het bankieren als core business over, wat in 1964 leidde tot de fusie met de Twentsche Bank tot Algemene Bank Nederland.

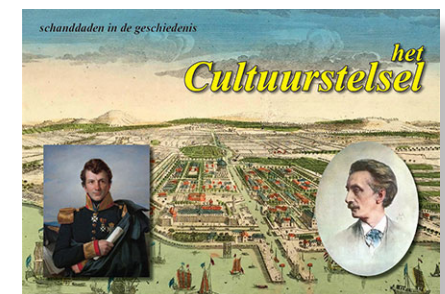
Willem III en het liberalisme

De abdicatie van koning Willem I kwam op een moment dat er grote verschuivingen optraden in politiek Den Haag. Het liberalisme deed van zich horen, een moderne variant die zich helemaal toespitste op de economie. Voortaan werd elke daad van een kabinet met de monetaire maatlat opgemeten of ze genade kon vinden. In 1840 trok de Staat zich

wegens de voortdurende verliezen terug uit de ondersteuning van de Twentse textielnijverheid. De NHM zag zich niet in staat om zelf alle verliezen van die branche op zich te nemen, wat tot het afbouwen ervan leidde. Dat zorgde weer voor grote werkloosheid in die regio met alle gevolgen van dien. Vanaf 1848 maakten liberalen deel uit van het kabinet dat overigens het jaar erop al viel. In 1849 vormde Thorbecke (portret) zijn eerste liberale kabinet en dat betekende voor de NHM dat er een kritische waakhond bijkwam. In 1882 stopte de NHM met de tot dan gebruikelijke handel en eigen plantages. De kantoren buiten Nederlands Indië werden gesloten. Bleef over het vershippen van koloniale producten en bankzaken.

- ▲ Zodra er liberale kabinetten verschenen was het gedaan met het eigenmachtig optreden van de opeenvolgende koningen en de NHM-directie
 - ◀ De NHM gaf tijdelijk eigen bankbiljetten uit, vooral voor de handel op China, Hongkong en Japan
- Klik de omslag om over het Cultuurstelsel te lezen

Beschrijving NHM-kantoren in Amsterdam

De NHM streek aanvankelijk op het Noordeinde in Den Haag neer. In 1831 werd het eerste kantoor in Amsterdam geopend, meteen als hoofdkantoor naast twee bijkantoren in Rotterdam en Den Haag. Op dat kantoor in Amsterdam werkten toen 30 mensen. De keus viel op een groot pand dat in 1813 als Frans eigendom door de Staat geconfisqueerd was. Het was Herengracht 40, een woonhuis dat bekend stond en staat als de *Residence Lebrun*, naar de laatste bewoner van het huis tot 1813. Het pand werd in 1790 gebouwd door architect Jacob Otten Husly (Felix Meritis) in opdracht van Mr. Tjaerd

Anthony van Iddekinge. Die verkocht het pand in 1808 aan de Franse overheid. Het is in de grachtengordel het eerste pand dat tot kantoor werd omgebouwd. De NHM zou hier tot 1858 het hoofdkantoor houden, waarna het verhuisde naar de Herengracht 466.

Een blik in het huidige interieur geeft een indruk van het kantoor in de NHM-periode. Het interieur is in Louis XVI-stijl, ge-

heel conform de mode van eind 18^e eeuw. Dat representeert de buitenkant ook al, met de natuurstenen gevel onder een lijst met triglief en consoles. De oorspronkelijke stoep legde het af tegen een simpele ingang op souterrain-niveau. De Franse ramen (per helft naar binnen opendraaiend) met halfronde bovenlichten waren in 1790 een unicum.

Het overvloedige stucwerk is in Louis XVI-stijl met guirlandes tegen de plafonds geplakt. De rozetten in banen passen helemaal in deze stijl.

De linker voorkamer is in 1996 gereconstrueerd. Een eeuw eerder werden de wandbeschilderingen – ook van de zaal achter – aan het Stedelijk Museum geschonken, waarna ze in het Amsterdam Museum terecht kwamen. Daarna is een deel weer teruggekomen toen het kantoorpand weer geschikt gemaakt werd voor bewoning in appartementen. Sommige schilderijen zijn in appartementen terecht gekomen, maar die in de zaal zijn makkelijker toegankelijk. De vijf doeken van de zaal zijn nooit teruggekomen. Ze worden toegeschreven aan Jurriaan Andriessen.

▲ *Interieur Herengracht 40; van slechts enkele stucwerken kan gezegd worden dat de NHM die liet aanbrengen*

◀ *Het eerste hoofdkantoor van de NHM in Amsterdam: Herengracht 40*

In 2010-'11 maakte Peter Korver voor de entree van het appartementengebouw vijf nieuwe schilderijen, geïnspireerd op exotische vogels. De schilderijen zijn als het ware een doorkijkje naar een er achter staande volière met als achtergrond een 18e-eeuwse bouwtekening. Hiermee wilden de bewoners de wat saaie lange gang achter de voordeur opvrolijken. U zult al dit moois niet snel zelf kunnen aanschouwen, tenzij u door een der bewoners uitgenodigd wordt. Van de interieurfoto's is het niet zeker wie welke gemaakt heeft. Wij leenden de foto's van de sites *amsterdamse grachtenhuizen* en *amsterdam monumentenstad*, die beiden dezelfde foto's gebruiken en waar slechts bij een enkeling vermeld stond dat zij ze weer leenden van de BMA of RCE.

- ▲ Stucwerk in Herengracht 40
- De voormalige directiekamer (of vergaderzaal?) van Herengracht 40

De NHM had naast Herengracht 40 al enkele huizen gekocht, allemaal op de Herengracht, om meer kantoorruimte te creëren. De wens alle activiteiten vanuit één pand te regelen, deed ze ook naar een groter gebouw zoeken. In 1858 nam de NHM het besluit daartoe over te gaan. Ze vonden dat in twee reeds eerder samengevoegde huizen op Herengracht 466a en 466b zoals op de litho op p.11. Het grote huis 466b was in 1670-'71 door Philip Vingboons op een dubbel perceel als herenhuis gebouwd i.o.v. assuradeur Jeronimus de Haze. Het smallere pand 466a werd gebouwd in 1687-'88 i.o.v. medicus dr. Pieter Guenellon, die in de Nieuwe Spiegelstraat ook nog een koetshuis liet bouwen.

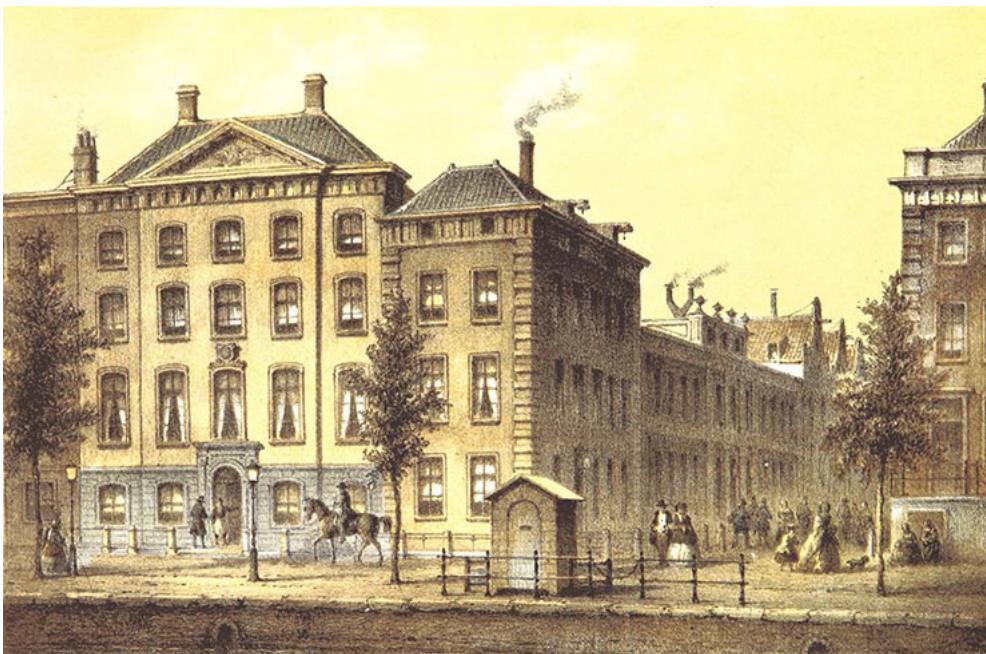
In 1851 werd het huis 466a door de eigenaren van 466b gekocht. Aansluitend werd het koetshuis en drie pandjes in de Nieuwe Spiegelstraat vervangen door een lange maar lagere vleugel zoals op

de litho hieronder te zien is. De bedoeling van deze samenvoeging was een katholieke opleiding voor hoger onderwijs te openen, onder aanvoering van de pastoor van de Krijtberg. Het plan kwam niet van de grond, evenmin als in 1855 dat voor een blindeninstituut in hetzelfde complex. In 1856 kocht de NHM het hele complex voor f100.000.

Een tweetal architecten werd verzocht een plan te maken om het front te vervangen door een aaneengesloten voorgevel: Adolf van Gendt en Abraham Godefroy. De laatste kreeg de opdracht voor de samenvoeging die echter pas in 1899-1904 plaatsvond. Godefroy maakte de ingang van het kantoorpand op de hoek met de Nieuwe Spiegelstraat. Diverse inpandige verbouwingen gingen in 1858 en later naar Van Gendt.

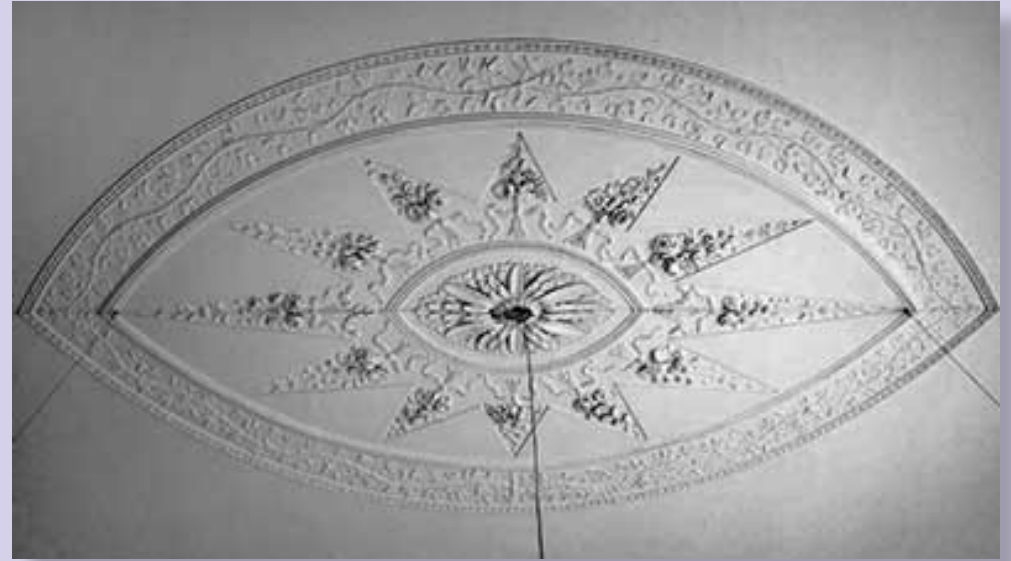
Na de NHM werkten nog veel bedrijven vanuit dit pand en iedereen

zal zijn stempel gezet hebben. Of van getoonde decoraties nog enkele uit de NHM-tijd stammen is niet zeker.

Op de volgende pagina o.a. decoraties in Louis XV-stijl, mogelijk uit een vroegere eeuw. Dat het wapen van Batavia boven een deur door de NHM is aangebracht, is heel aannemelijk. De balustrade en traphekken in Jugendstil, een stijl die toegepast werd in de tijd dat de NHM hier (ver-)bouwde eveneens.

- ▲ *Het tweede hoofdkantoor van de NHM na de verbouwing door architect Abraham Godefroy*
- ◀ *Kleurenlitho van het tweede kantoor van de NHM op Herengracht 466A en 466B met reeds de lagere vleugel in de Nieuwe Spiegelstraat, bedoeld voor een katholieke school, die echter nooit van start ging*

Herengracht 466

▼
Hal en trappenhuis
(foto: AHCv)

◀
Deurfries met het
wapen van Batavia
(foto: AHCv)

▼
Stucplafond (foto:
Walther Schoonen-
berg)

▶
Balustrade met
siersmeedwerk in
Jugendstil, uit de
tijd dat de NHM hier
verbouwde
(foto: AHCv)

Aan het eind van de negentiende eeuw werd ook dat kantoor te klein en ging men op zoek naar een groter kantoor. De NHM was door de monopolypositie dermate groot en machtig geworden dat men met een ander grote pand aan de Herengracht niet meer tevreden was. Er zou een nieuw gebouw, speciaal voor de NHM gebouwd worden. Pas de plannen voor de verkeersdoorbraak van de Vijzelstraat boden uitzicht op een groot perceel in het centrum van de stad. Die gelegenheid kwam in 1917 onder het bewind van president-directeur (1913-1934) Karel van Aalst, een mannetjesputter die gewend was zijn zin door te zetten. B&W werd gedurende de onderhandelingen gepaaid met het woonhuis van Van Aalst op Herengracht 502, het huis met de kolommen, dat als burgemeesterswoning werd aange-

- ▲ *Karel de Bazel was in naam wel de architect, maar het betonnen karkas liet men door architectenbureau Van Gendt neerzetten*
- *De terugwijkende bovenste verdiepingen sorteerden weinig effect*

boden, in ruil voor ruime toezeggingen. Zelf trok Van Aalst de stad uit naar een statig buitenhuis op zijn landgoed bij Hoevelaken. De verbreding van de Vijzelstraat had tot doel een snelle verbinding te verkrijgen van het centrum naar de nieuwbouwwijken buiten de Singelgracht, met name De Pijp. Daartoe werd de westwand van de straat helemaal gesloopt plus nog enkele huizen op de grachten. De Gemeenteraad besliste dat er opnieuw huizen met winkels onderin moesten komen, net als de Vijzelstraat altijd geweest was. B&W stelde een coördinator aan die daarop moest toezien en dat werd architect Karel de Bazel. Van Aalst nam – heel slim – dezelfde De Bazel als architect van het nieuwe hoofdkantoor. Die was daar op-

getogen over: de belangrijkste opdracht van zijn leven!
De goede bedoelingen met de straat liepen in het honderd. In het eerste blok kwamen twee hotels die geen behoefte hadden aan winkels op de begane grond. Erger werd het bij het bestemmen van het tweede blok voor het nieuwe hoofdkantoor voor de NHM. De Bazel moest nu in opdracht van de NHM gaan bakkeleien met de gemeente over de bouwhoogte en het weglaten van winkels. Het nieuwe hoofdkantoor in de Vijzelstraat heeft voor veel beroering gezorgd; alle nieuwe bebouwing in de verbrede Vijzelstraat mocht niet hoger worden dan 21 meter maar Van Aalst sleepte er een gebouw van 35 meter uit. B&W trok alle registers open om de Gemeenteraad achter dit plan te krijgen. De verdiepingen boven de

21 meter zouden terugwijken zodat ze vanaf de straat niet zichtbaar waren. De foto op p.13 laat zien dat dit hoogstens op de stoep vóór het gebouw opging, maar niet meer van enige afstand.

Het koddige is dat De Bazel veel lezingen en instructies gaf over de Amsterdamse School-stijl maar er zelf niet in werkte. Van het hoofdkantoor van de NHM kan je zeggen wat je wilt maar niet dat het een voorbeeld van Amsterdamse School is, meer Art-Deco. Dat komt pas goed tot uiting in het interieur, waarvan hier een aantal foto's. De zwart-wit foto's zijn kort na de oplevering gemaakt door ing. Jan de Wit en met toestemming van de erven hier geplaatst. De kleurenfoto's zijn van na de restauratie t.g.v. de huisvesting van het

- ▲ Kantoorruimten op de verdiepingen
- ◀ Oude vergaderzaal, de zogenaamde Italiaanse kamer

Vijzelstraat 30-34

◀
Centrale kassiershal

▶
Glas-in-loodramen door Joep Nicolas

▶
Geveldecoratie

▶
Vergaderzaal

Alle kleurenfoto's zijn van na
de verbouwing tot Stadsarchief
(SAA)

Stadsarchief Amsterdam en 't Bureau Monumenten & Archeologie. De NHM was begin twintigste eeuw begonnen met bankierstaken, bijvoorbeeld met de uitgifte van bankbiljetten in Nederlands Indië en China. Daarvoor was in het vorige onderkomen Herengracht 466 al een kelder uitgegraven en tot kluis omgebouwd. In het nieuwe kantoor kreeg de kluis enorme proporties en kwam opnieuw ondergronds.

Karel de Bazel liet gedwongen de constructie van het gebouw over aan de Gebroeders van Gendt. Daardoor had hij tijd over om werk te maken van de decoratie, niet alleen aan de buitenkant maar ook de interieurs. Zo ontwierp hij de veelkleurige vloermozaïeken, luchtroosteromlijstingen, keramische wijzerplaten en telefooncel-

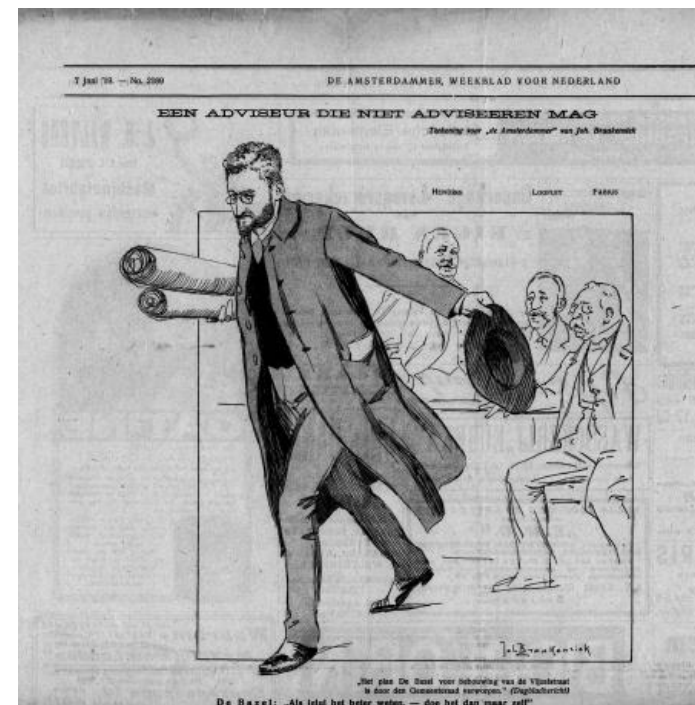
len. Van gedetailleerde, geometrische motieven aan de buitenkant van het gebouw, tot de kapstokken, kalenders, asbakken en pennenbakjes aan toe.

De glas-in-loodramen in het trappenhuis zijn naar ontwerp van Antoon Derkinderen en gemaakt door Joep Nicolas. Het vele beeldhouwwerk aan de buitenkant is van Mendes Dacosta, Lambertus van Zijl en Hendrik van den Eijnde.

In 1923, op weg naar de begrafenis van collega Michel de Klerk overleed Karel de Bazel in de trein. Wie zijn werk voor de NHM tot 1926 overnam is ons niet bekend, als coördinator voor het plan Vijzelstraat volgde Berlage hem op.

◀ *De kluisdeuren in de kelder*

▶ *Spotprent op de hoogoplopende ruzies tussen B&W en Gemeenteraad en de NHM via hun woordvoerder Karel de Bazel die ook de coordinator van het Vijzelstraat-project was. De Bazel stelt hier "zijn portefeuille ter beschikking" als ultiem drukmiddel*

Theo Bakker's Domein

Op deze site vindt u makkelijk leesbare maar toch informatieve verhalen over de ontstaansgeschiedenis van Amsterdam. Ze zijn onderverdeeld in rubrieken als Middeleeuwen, godsdiensten, nijverheid en handel, transport, openbaar vervoer, haven, watermanagement, stadsuitleg, annexaties, verkeersdoorbraken, chroniquers en allerlei andere zaken.

Klik hier voor een overzicht van alle PDF's op deze site

